

Nr 1959

av fru Anér och herr Wirmark

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:101 med förslag till lag om ändring i naturvårdslagen (1964:822), m. m.

Ändringar i naturvårdslagen ang. grustäkter föreslås i proposition 1973:101. Tidigare har många områden lämpliga för rekreatiönsändamål ej kunnat bevaras på grund av att förvägrat täktstillstånd automatiskt kunnat leda till stora ersättningsanspråk från markägaren. Tillgänglig statistik visar också att endast knappt 1 % av alla ansökningar om täktstillstånd avslägs.

Proposition nr 101 innehåller många förslag på angelägna ändringar i gällande lagstiftning så att naturvårdsintressena kan få en mera jämställd roll i förhållande till grusutvinningsintressena. Väsentligt är också propositionens förslag till möjligheter att ändra gällande täktplaner efter 10 år och även ändra bestämmelser i täktplaner före denna tid, om väsentliga naturvårdsintressen och skydd för landskapsbilden kräver detta.

Redan i samband med naturvårdslagens tillkomst 1965 berördes i proposition och i riksdagsbehandlingen frågan om ersättning verkligen skulle utgå vid förvägrat täktstillstånd. Frågan om ändring i gällande lag om ersättning har behandlats i samband med arbetet med ny byggnads- och planlagstiftning från 1968 i rapporten "Hushållning med mark och vatten", SOU 1971:75, i förslaget till lagstiftning om fysisk riksplanering Ci 1972:1 och i proposition om riksplanering 1972:111. Alla av frågorna intresserade grusexploatörer m. fl. har alltså successivt från 1964 blivit medvetna om att lagstiftningsändringar var att förvänta.

I departementspromemorian Ju 1972:34 föreslås följande övergångsbestämmelser:

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1973.
2. Mål som före ikraftträdandet anhängiggjorts hos domstol prövas och handlägges enligt äldre bestämmelser.
3. Talan som väckes före utgången av juni månad år 1974 prövas enligt äldre bestämmelser, om det beslut varpå anspråket grundas har vunnit laga kraft före ikraftträdandet av denna lag.
4. Utan hinder av punkterna 2 och 3 skall talan prövas enligt de nya bestämmelserna, om tillstånd till täktverksamhet sökts efter utgången av oktober 1972.

Flera remissinstanser har kritiserat övergångsbestämmelsernas utformning. Kungl. Maj:t har i propositionen föreslagit modifierade övergångsbestämmelser av mildare art:

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1973.
2. I fråga om täktstillstånd som vunnit laga kraft före denna lags

ikraftträdande räknas i 18 § fjärde stycket angiven tid från lagens ikraftträdande.

3. Talan om ersättning till följd av att tillstånd som avses i 18 § vägrats eller förenats med föreskrifter prövas enligt äldre bestämmelser, om ansökan om täkttillstånd har inkommit till länsstyrelsen före utgången av oktober 1972.

Genom att frågan varit aviserad så lång tid har de flesta grusexploatörerna hunnit ansöka om täkttillstånd utan att behovet av att utvinna grus på de olika områdena varit direkt aktuellt. Hos länsstyrelsen i Stockholms län finns t. ex. för närvarande ansökningar om täkttillstånd för nästan alla partier av Uppsalaåsen i Ekerö kommun där täkt ej pågår (endast två områden undantagna: Huvuddudden - naturreservat och Björn Järnsidas Hög vid Husby - fornlämningsområde). Dessa för grusexploatering aktualiserade områden har samtidigt i olika planeringssammanhang ansetts vara av stort värde att bevara.

I riksplaneutredningen SOU 1971:75 "Hushållning med mark och vatten" har dessa områden betecknats dels som av riksintresse för det land- och sjöbaserade rörliga friluftslivet, dels som kulturhistorisk miljö av riksintresse. Dessa bedömningar stämmer också väl överens med redovisade förslag i samband med regionplaneringen för Storstockholm.

Om grusåsarna sägs i SOU 1971:75, s. 402:

I samband med täktverksamheter bör också nämnas grusåsarna, av vilka flera har betecknats som riksintressanta för den vetenskapliga och kulturella naturvården. I många fall ingår de också som väsentliga element i större områden som av naturvårdsverket karakteriserats som riksintressanta för friluftslivet. Även riksantikvarieämbetet har redovisat betydande intressen på och i anslutning till rullstensåsar.

Beträffande Mälaronrådet sägs speciellt i riksplaneutredningen, s. 403:

Några större områden av riksintresse för friluftslivet som valts ut främst på grund av ett enhetligt och särpräglat kulturlandskap förtjänar att särskilt framhävas, nämligen Siljansringen Mälarens stränder och öar samt Valle härad. Dessa områden har också av riksantikvarieämbetet bedömts vara av stort kulturhistoriskt värde. De är känsliga för landskapsbildsförändringar, orsakade av jordbrukets och bebyggelsens utveckling. — — — Det är angeläget att översiktliga naturvårds- och exploateringsplaner snarast upprättas för de båda områdena (Mälarländskapet och Valle härad) och att dessa åtföljs av åtgärder till skydd för sådana partier som inte bör exploateras.

För de aktuella områdena liksom för de flesta andra strandområden i Stockholms län gäller också strandskyddsförordnande enligt NVL § 15 i syfte att "åt allmänheten trygga tillgången till platser för bad och friluftsliv".

I propositionen 1972:111 ansåg departementschefen om riksplaneutredningen att de valda utgångspunkterna är väl lämpade att tjäna till ledning såväl för de överväganden som redan nu bör göras som för det fortsatta arbetet med den fysiska riksplaneringen. Riksdagen beslutade i enlighet med förslaget i propositionen.

Situationen är nu den att de i propositionen föreslagna ändringarna i

sig är bra, men övergångsbestämmelserna i propositionen är ej tillräckliga för att riksplanens intentioner skall kunna genomföras. Stor risk föreligger att flera områden, som i olika planeringssammanhang förklarats som t. o. m. av riksintresse att bevara, kommer att omvandlas från orörda naturområden till sterila sandökenområden för lång tid framåt, då ansökningarna om täktplaner för dessa områden inlämnats före 1 november 1972, kanske på grund av kännedom om att nya bestämmelser var på väg.

Med hänvisning till det anförda yrkas

att riksdagen måtte besluta anta de i departementspromemorian

Ju 1972:34 föreslagna övergångsbestämmelserna till lag om
ändring i naturvårdslagen.

Stockholm den 26 april 1973

KERSTIN ANÉR (fp)

DAVID WIRMARK (fp)